

Слава та Ізидор Волосянські*

СПРАВЕДЛИВИ СЕРЕД НАРОДІВ СВІТУ

Ярослава (називана Славою) Волосянська (з дому Скольська) народилася в Бориславі. До школи ходила у Дрогобичі (обидва міста знаходилися на території передвоєнної Польщі, тепер належать Україні). Ізидор Волосянський народився і виріс у Дрогобичі, де його батько мав майстерню ремесла. Співвласником майстерні був єврей, який мав сина у віці Ізидора. Хлопці близько приятелювали.

Під час війни

Слава та Ізидор зустрілися у Дрогобичі під час німецької окупації. На той час Ізидор був вже керівником механічної майстерні, де працювало багато євреїв, з якими Ізидор приятелював. У 1941 році Ізидор і Слава час від часу допомагали єврейським друзям. Але рік потому виявилось, що допомоги цієї вже не було достатньо. Ізидор, разом з єврейською родиною Стоків, підготував у підвалі будинку на вул. Шашкевича, 9 криївку. Вільгельм Сток був столяром, а Ізидор – майстром на всі руки. Разом їм вдалося побудувати досить комфортне житло, де були газ, вода і туалет. Ізидор довірився Славі і розповів їй про криївку, вона погодилася допомогти.

Sława i Izidor Wołosiańscy z córką, 1943

Першими людьми, які укрилися в підвалі, були дві дочки Стоків: 9-річна Стелла і 6-річна Мітка, разом зі своєю нянею Салею. Поступово приєднувалося до них все більше людей. Коли Ізидор і Слава брали шлюб (у січні 1943 року) у підвалі перебувало вже 14 осіб. Як подружжя Волосянські переїхали у квартиру, яка знаходилася над підвалом. На першому поверсі цього будинку жив німець. З одного боку, це було ризиковано, треба було виявляти особливу обережність, з іншого – це певною мірою захищало цілий будинок і його мешканців від підозр і обшуків.

До підвалу вели двері, що були сховані в підлозі кухні сім'ї Волосянських. Відкривалися вони лише з середини. Коли Слава чи Ізидор хотіли спуститися в криївку, мусіли постукати, і тільки тоді їм відчиняли. Коли люди, які переховувалися хотіли вийти з укриття, вони могли робити це тільки в невеликих групах, по двоє або по троє. Ізидор часто спускався вниз і грав з ними в карти, приносив дітям солодощі, увесь час намагався підтримувати їх дух. У той час як Ізидор знаходився внизу, Слава залишалася вдома, дбаючи про безпеку.

Більшість людей, щоб переховуватись, спустилися в підвал у червні 1943 року, під час ліквідації Дрогобицького гетто. В останній період існування криївки підвал був переповнений людьми, вони лежали на двох ярусах, стояти можливо було лише в одному кутку кімнати. Усього в підвалі Волосянських переховувалося 39 осіб. Усі вони вижили.

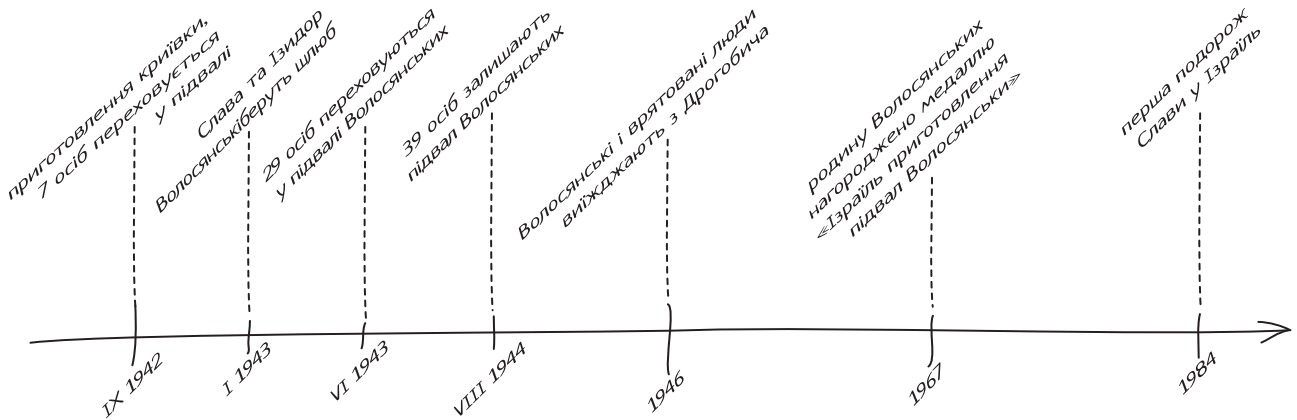
Ізидор був основним ініціатором допомоги, тому більшість людей для переховування привів саме він. Коли він повертався додому, Слава уже з одного виразу його обличчя бачила, що він пообіцяв допомогти наступній родині або групі людей. Одного разу навіть сказала йому, що він повинен вивісити на вулиці табличку: «На вул. Шашкевича, 9 переховуємо всіх євреїв, які не мають куди піти».

Люди, які переховувалися в підвалі повинні були поводитися обережно і тихо. Між іншим, користування туалетом було можливе лише два рази у день і то лише в певні години. У той же час поверхом вище Слава прала або мила посуд так, щоб не було чути у трубах шуму води.

У серпні 1943 року Слава народила першу дочку Аню. Протягом дня, коли Ізидор працював, Слава здобувала їжу для людей, які переховувалися. Вона ходила по цілому місті, купляючи продукти в різних місцях, і ховала їх до візочка Ані. Усі ті, хто знайшов притулок у підвалі, віддавали свої заощадження, щоб купити їжу для всієї групи.

Було кілька моментів, коли німці наблизилися до викриття криївки. Одна така ситуація мала місце перед народженням Ані. Люди, які переховувалися сказали Волосянським, що вони повинні залишити їх і втекти.

Але Ізидор не хотів навіть слухати про це: «Нікуди ви не підете. Загине 39 осіб і помре ще три. Я вирішив, що спасу вас, і я це зроблю». Таким чином, усі вони залишилися разом аж до визволення в серпні 1944 року. У перший день народження Ані, 4 серпня 1944, всі вийшли з підвалу Волосянських. Ті, хто були від першого дня до останнього, провели там 22 місяці.

Після війни

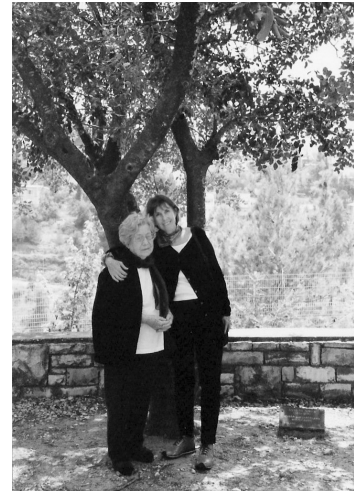
Після визволення у Слави трапився нервовий зрив. Протягом декількох тижнів вона не виходила з дому, боялася кожного шурхоту. Коли люди, які переховувалися вийшли на волю, з'ясувалося, що всіх їх родичів повбивали. Спочатку більшість з них просто не мала радіти визволенню. Дехто виїхав і ніколи не бачив тих, хто врятував їм життя. Інші, навпаки, до кінця життя утримували контакт з сім'єю Волосянських. У 1946 році Ізидор і Слава оселилися у Вроцлаві, на заході Польщі. Ті, хто вижили, роз'їхалися по світу – жили в Сполучених Штатах, Канаді, Австралії та Ізраїлі.

Завдяки старанням врятованої Тові Сток (раніше Гена Сток) сім'ю Волосянських в 1967 році нагородили медаллю «Справедливі серед народів світу». Однак тоді вони не змогли виїхати до Ізраїлю, тому що вибухнула Шестиденна війна. Порушені були також дипломатичні відносини між Польщею та Ізраїлем. Таким чином, Ізидор не зміг відвідати своїх друзів. Він помер у 1971 році.

У квітні 1984 року Слава вперше відвідала Ізраїль. Усі врятовані зустрічали її в аеропорту. З тих пір гостювала у них багато разів. Жартувала, що ніхто в Ізраїлі не знає цієї країни краще за неї. Померла в грудні 2006 року у Вроцлаві.

У підвалі загалом переховувалися такі родини:

- Стоків (5 осіб)
- Мішлів (5 осіб)
- Клінгоферів (4 особи)
- Теперів (3 особи)
- Ліндтів (3 особи)
- Хендлів (3 особи)
- Страсерів (3 особи)
- Левич (3 особи)

Слава Волосянська з однією із врятованих Shuly Alexander під деревом на Алеї Справедливих в Яд Вашем, 1980